

РЕЦЕНЗИЯ

за научната и творческа дейност на доц. д-р Здравка Ангелова Константинова, кандидат за заемане на академичната длъжност „професор” в СУ „Св.Климент Охридски” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – история на българската журналистика до 1944 г.), обявен в ДВ, бр. 9 от 2 февруари 2016 г.

Член на научното жури: проф.д.н. Любомир Стойков

Доц.д-р Здравка Константинова е един от най-изявените и успешни изследователи, интерпретатори и коментатори на историята на българската преса и журналистика. Тя съвсем оправдано се ползва с репутацията на вещ и несъмнен анализатор на основните субекти и процеси в родната публицистика. Категорично трябва да се подчертае, че доц. Константинова е приемник и последовател на най-големите авторитети – историци на българската журналистика акад. Владимир Топенчаров, проф. Георги Боршуков и проф. Филип Панайотов. Тя е **оригинален, задълбочен, сериозен и последователен теоретик и историк на българската журналистика, който с компетентност, усърдие, постоянство и проникновено мислене си е извоювал признанието за един от най-големите специалисти в тази област у нас. Със своята многогодишна висококачествена педагогическа дейност тя се е утвърдила и като ценен, и уважаван от студентите университетски преподавател.**

Кариерно развитие, професионална и преподавателска дейност

Кандидатът в настоящия конкурс – доц. д-р Здравка Константинова, има респектиращо кариерно, изследователско и преподавателско развитие. През годините тя се реализира успешно както в чисто академичен план, така и като административен ръководител на различни нива. В дейността си е отговорна, прецизна, внимателна и принципна.

Познавам колегата Здравка Константинова много отдавна – още от времето, когато тя беше успешен редактор и журналист във в. „Поглед“ и имам отлични впечатления от нейния професионализъм, остро и актуално мислене, аргументирана, честна и принципна позиция. Преподавателската ѝ кариера във Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийския университет започва през 1981 година като хоноруван асистент по дисциплината „История на българската журналистика“ във Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“. През 1986 година е избрана за старши асистент, а през 1989 – за главен асистент по същата дисциплина. Хабилитира се като доцент във ФЖМК през 2000 година. През този период тя получава признание и в редица други университети:

В продължение на десет години е хоноруван преподавател по „История и теория на пресата“ в НБУ, също така е хоноруван преподавател по история на българската журналистика в УНСС, Югозападен университет „Неофит Рилски“, Варненски свободен университет, Бургаски свободен университет и Русенски университет. Важен атестат за нейната ерудиция, компетентност и журналистическа подготовка е специализацията ѝ във Франция - във Висшето училище за социални науки (EHESS) в Париж, във Висшето училище по журналистика в гр. Лил (ESJ) и във в. „Le Monde“.

Свидетелство за нейните ръководни качества са позициите, заемани във Факултета по журналистика и масова комуникация: заместник-декан по учебната дейност на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“ (през 2003 г.), ръководител на катедра „История и теория на журналистиката“ (от 2012 до днес) и др. Положителен факт е и нейното усилие да интегрира за целите на университетското образование и колеги, и педагогически ресурс от други структури на Софийския университет. Пример в това отношение е

позицията ѝ на ръководител от страна на Факултета по журналистика и масова комуникация на съвместна магистърска програма „Медии и историческа памет” с Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” (2005 г. – 2011 г.). Важно е да се отбележи и активното отношение на доц. Константинова към международното сътрудничество и партньорство, имайки предвид обстоятелството, че вече четиринадесет години тя е успешен координатор на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски” за Réseau Théophraste [Мрежата Теофраст], за обучение по журналистика, на Университетската агенция на франкофонията (AUF).

Преподавателската дейност на доц.д-р Здравка Константинова „покрива” повечето от основните форми и програми на обучение във ФЖМК - в ОКС „бакалавър” тя преподава и в трите специалности – „Журналистика” – редовно и задочно обучение; „Връзки с обществеността” – редовно и задочно обучение; „Книгоиздаване” – редовно обучение. Тя е и преподавател в магистърските програми „Журналистика”, „Връзки с обществеността”, „Международна журналистика”, „Журналистика и медии”, „Вътрешнополитическа журналистика”, „Лайфстайл журналистика”, „Спортна журналистика” и „Медии и историческа памет”. Създател е на първите в България лекционни курсове по: „История на българската реклама”, „История на рекламата”, „Политическата визуална сатира”, „Карикатурата на международна тема”, „Особености на икономическата преса в България” и др.

Високо следва да бъде оценена цялостната ѝ университетска дейност, в т.ч. организирането и провеждането на обучителна дейност: лекции, упражнения, семинари, презентации, практикуми; оценяване и контрол на семестриални изпити; научно ръководство на дипломанти; участие в комисия за защита на дипломни работи; научно ръководство на

докторанти; научно-изследователска дейност, рецензиране на научна продукция, ръководство и участие в различни научни проекти. Подготвила е 4 докторанти, от които двама са успешно защитили, а другите двама са в процес на обучение. Специално трябва да се подчертае ролята ѝ за смисленото, качественото и ефективно провеждане на Деня на докторанта – една чудесна нейна идея, която катедра „История и теория на журналистиката” превърна в добра традиция.

Като преподавател доц.д-р Здравка Константинова е вискателна, внимателна, добронамерена, енергична и всеотдайна. Впечатленията ми са, че студентите много добре разбират и оценяват усилията, полагани от нея за приобщаването им към знанията, свързани с изучаването на теорията и историята на българската преса, на българската журналистика и публицистика.

Научно-изследователска дейност

Научната продукция на кандидата в конкурса за професор съдържа внушителни и като количество, и като качество научни трудове и публикации. Цялостната научно-творческа равностетка сочи, че доц.д-р Здравка Константинова е автор на 137 заглавия, от които: 1 дисертация, 1 хабилитационен труд, 2 монографии, 1 сборник с научни статии, 1 глава от учебник, 43 научни студии и статии, 49 научни доклада на конференции (от които 31 на национални научни форуми и 18 на международни научни форуми), 25 научни проекта (от които 10 национални проекта и 15 международни проекта), 14 съставителства на научни сборници и тяхна научна редакция. За участието в настоящия конкурс са представени по-важните научните публикации след хабилитацията ѝ през 2000 г.: един сборник с научни статии (Константинова, Здравка. Българската журналистика (1842–1944). Актуални ракурси. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2015. – 305 с.) и тридесет студии и статии в научни сборници и специализирани научни издания (от тях една е на немски език

и една – на френски език). Коефициентът на полезност на научната продукция се измерва и чрез позоваванията от страна на други автори и изследователи. В това отношение впечатление правят 84-те цитирания на трудовете на доц. Константинова.

В ролята си на главен редактор на теоретичното електронно списание „Медии и обществени комуникации” съм длъжен да отбележа, че доц.д-р Здравка Константинова е един от най-активните и ценни членове на научната редколегия. Досега тя е публикувала следните значими статии със забележително количество прочитания и посещения:

- Константинова, Здравка. **“Вестникът е културомер”**: „Утро” (1911-1944) и летните Олимпийските игри от 1936 г. // **Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС / "Алма комуникация". 2008, № 1. Available from: [www.media-journal.info] - прочетена: 8158 пъти;**

- Константинова, Здравка. **„Драгий любородче!”** // **Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС / "Алма комуникация". 2009, № 2. Available from: [www.media-journal.info] - прочетена: 3578 пъти;**

- Константинова, Здравка. **Из географията на българската преса (1878-1944)** // **Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС / "Алма комуникация". 2008, № 3. Available from: [www.media-journal.info] - прочетена: 8142 пъти;**

- Константинова, Здравка. **„Женски свят” – първото ни следосвободенско периодично издание за жени** // **Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС / "Алма комуникация". 2012, № 12. Available from: [www.media-journal.info] - прочетена: 9961 пъти;**

- Константинова, Здравка. **Първопричина или следствие? Историческа перспектива** // **Медии и обществени комуникации. Изд. УНСС; Алма комуникация. 2015, №24. Available from: [www.media-journal.info] - прочетена: 1683 пъти.**

Водещите акценти в научните публикации на доц. Константинова са свързани с неразработвани проблемно-тематични полета от история на българската печатна периодика главно във връзка с концептуализирането на лекционен курс по история на българската журналистика. Предвид обстоятелството, че само до 1944 година масивът от български периодични издания, обект на проучване от страна на автора, надхвърля 10 000, може да се добие представа за сериозността, мащаба, измеренията на положените научни усилия. По-важните тематични полета в изследователската дейност на доц.д-р Здравка Константинова са насочени към сериозна и задълбочена интерпретация на медии, мрежи, чипове; географията на българската преса; марките на българската преса; свръхфункциите/дисфункциите на българската журналистика от Възраждането до днес; основополагащи принципи и акциомии в историята на българската журналистика; корелацията власт - медии; разширяването на комуникационното поле чрез чужди езици; екология на журналистиката; необходимостта от засилване на образователни функции на медиите и др.

Сред най-новите текстове, които по неоспорим начин говорят за качествата на кандидата в настоящия конкурс, ще спомена:

- **Константинова, Здравка. Българската журналистика (1842–1944). Актуални ракурси. София: Унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2015. – 305 с.**
- **Константинова, Здравка. Очертания на женската преса в България (1871–1944). В: Медии и комуникации. 40 години ФЖМК. София: Университетско издателство „Св. Кл. Охридски”, 2016. (Под печат).**
- **Константинова, Здравка. Из типологията на българския всекидневник в междувоенния период. „Утро” (1911–1944)**

и „Зора” (1919–1944) в паралел от лятото на 1938 г. (Приета за печат в Годишник на СУ, ФЖМК, 23, 2016).

В посочените, както и в редица други нейни публикации отчетливо личат качествата и предимствата ѝ при изследването на типологията на открояващи се всекидневници; портретуването на публицисти; обзора на женската преса в България с акценти върху модели от качествената ѝ периодика и т.н. Недвусмислено трябва да се подчертая основателността на посочените от самата авторка постижения и на първо място – това, че са очертани обобщаващи аспекти на българската журналистика – от започването ѝ през 1842 г. до 9 септември 1944 г. – горният времеви обхват на лекционния курс по история на българската журналистика във Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски”. Правомерно е избран интердисциплинарният подход, който комбинира историята на българската журналистика предимно със социологическите и културологичните подходи.

Ясно видима е и основната цел на доц. Константинова, а именно - да се открият знакови процеси, явления не само от днешна гледна точка, но и във връзка с очертаващи се перспективи. Разбираемо е, че подобна полифония не остава само в история на българската журналистика и, че анализирането на медиите през мрежите и чиповете отвежда към дългосрочно прогнозиране. Авторката действително проблематизира по научен път редица въпроси, като търси и нови аргументи: относно срастването на политическата, финансовата и медийната власт; корупцията; унификацията на българската журналистика; настъпващата и чрез медиите маргинализация, докато в миналото те традиционно са модернизирани. Радващо е, че редица теми се проблематизират от кандидата в настоящия конкурс за пръв път – например за дисонанси в общата картина на съвременната българска преса – анемизираните

студентски медии на фона на богатата ни и в това отношение традиция. Съгласни сме с нейното твърдение, че в днешните медии до голяма степен отсъстват същинските проблеми на младите, на жените, на редовите журналисти, въпреки че, както отбелязва доц. Константинова, преобладаващият типаж на съвременния български журналист е: млада, жена, журналистка.

В приложените за конкурса сборник, студии, статии и коментари доц.д-р Здравка Константинова се изявява като перфектен познавач и високо професионален аналитик на историята на българската журналистика, на динамиката на пресата у нас и в чужбина, на значими пластове и сегменти от нейното развитие и природа като сатирата, карикатурата, рекламата, лайфстайл изданията, женската преса, графичния дизайн и др. В своите текстове тя показва много добър научен рефлекс, надеждно и задълбочено познаване на българската и световната печатна периодика, на водещите имена – исполини в родната публицистика. Високо оценен трябва да бъде нейният стремеж към новаторство, комплексност, оригиналност и – това, което е особено значимо – приложимост на нейните проучвания и анализи в съвременната журналистика – с безценните уроци на историята, на нейната логика и философия.

Научни приноси и постижения

В настоящия конкурс доц.д-р Здравка Константинова заявява много амбициозни и важни научни приноси и постижения. Признавам повечето от тях и бих могъл да обобщя, че като цяло тя **обогатява и развива историята и теорията на българската преса и журналистика, категорично надграждайки и усъвършенства стореното преди нея в тази област у нас.** В същото време не мога да не подчертая значението и на няколко нейни генерални приноса:

- мащабно и релефно очертана география на българската преса от Освобождението до 1944 г., като са открити водещи особености на основните центрове на пресата ни у нас и по света;

- прецизирано и пионерско проучване на характеристики на марки от българската периодика от Освобождението до 1944 г., като за пръв път в нашето медиазнание е изяснено понятието марка, съотнесено към пресата ни;

- професионално и надеждно изследване на дисфункциите на българската журналистика при наличието на национална държава с акцент върху модернизиращата роля на възрожденската журналистика и обобщаване на съвременни маргинализиращи тенденции;

- оригинална интерпретация на отношението медии – власт и използването на журналистиката като пряк инструмент на управлението, прехвърлянето върху медиите отговорността на първопричина, а не на следствие и др.;

- за пръв път е обърнато внимание на трите различни начина, по които действа Османският закон за печата от 1864 г. в нашата медийна история – проучване, което е от несъмнена полза за сериозни прогнози, свързани главно с характера на общественно-политическата система и проявленията ѝ в медийното законодателство;

- правомерно и точно е схваната идеята и практиката за медийната собственост (тя е прояснена в историческа перспектива през традиционни проявления), като за пръв път в българското медиазнание е изяснен проблемът за обреченост на медийното реформаторство при липса на промяна в общественно-политическия модел;

С оглед на нейния забележителен научен и изследователски опит, ще си позволя да препоръчам на доц.д-р Здравка Константинова в бъдещата си

работа да изготви компактен учебник по история на българската журналистика, както и да напише монография за същността, историята и динамиката на женската преса в България до 1944 година (известно е, че за този период, според доц. Константинова, 97 са изданията, посветени на тази тематика и проблематика от излизалите общо 10270 заглавия). По този начин ще се запълни една много важна ниша в изследванията на българската лайфстайл журналистика, интересът към която непрекъснато расте и, която, има много здрави корени в миналото, и интересна, поучителна и полезна история. Ще задам и следния въпрос на доц.д-р Константинова:

- С какви педагогически и технологични средства може да се засили интересът на студентите към историята на българската журналистика, респективно - как може да се издигне качествено процесът на обучение в тази толкова важна сфера от медиазнанието и самото преподаване да стане по-атрактивно и завладяващо?

Въз основа на всичко, изложено по-горе, напълно убедено ще гласувам положително за тази кандидатура, тъй като тя е пример за висок професионализъм и за научна, изследователска и педагогична последователност. Моля уважаемото научно жури да утвърди доц. д-р Здравка Ангелова Константинова на академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (журналистика – история на българската журналистика до 1944 г.).

12 юни 2016 г.

Проф. д.н. Любомир Стойков

